

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot 2023

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot 2023

- Ensimmäinen kattava kuva kuntasektorin taloudesta vuonna 2024
  - Tietoihin ei sisälly kuntakonsernien lukuja
  - 10 kunnan ja 9 kuntayhtymän tiedot puuttuivat, näiden osalta käytettiin kesällä 2023 tehtyä tilinpäätösennustetta
- Valtiokonttorin keräämä aineisto, jota on jalostettu ja analysoitu Kuntaliitossa
  - Vuoden 2023 tilinpäätösarviotiedot kerättiin Manner-Suomen kunnista ja kuntayhtymistä

Sote-uudistus muutti merkittävästi sekä kuntien menoja että tuloja vuonna 2023

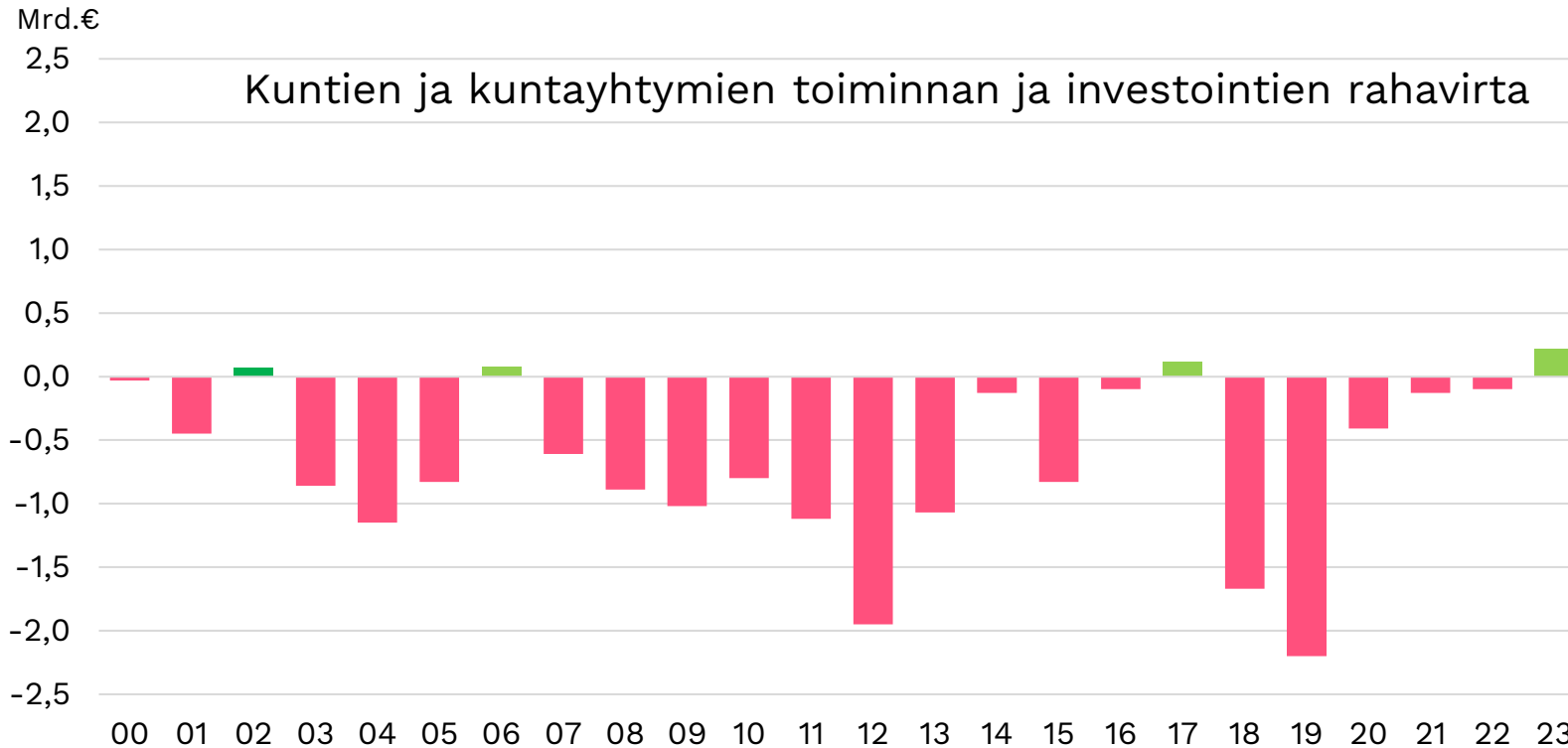
- 1) Toiminta- ja investointikulut 2022 (ml. sosiaali- ja terveys sekä pelastuspalvelut)
- 2) Tilinpäätösarvioiden mukaiset toiminta- ja investointikulut vuodelta 2023

Kuntatalous jäi hieman odotuksista - ylsi kuitenkin tasapainoon

- Manner-Suomen kunnat ja kuntayhtymät lähellä tasapainoa
  - Toiminnan ja investointien rahaviralla mitattuna kuntatalous lievästi ylijäämäinen
  - Velkamäärä laski edellisvuodesta
  - Tilikauden tulos: +1,8 mrd.€
- Kertaluonteiset erät paransivat tulosta miljardeilla
  - Verohännät paransivat tulosta 1,4 miljardilla
  - Takaisinperittävien valtionosuuksien tulosvaikutus 0,5 miljardia
  - Ilman kertaluonteisia verorahoituseriä tulos olisi jäänyt lievästi negatiiviseksi
- Kulujen kehitys tarkentuu vielä
  - Todellinen kulukehitys hautautuu sote-uudistuksen tehtäväsiirron vuoksi
  - Kuntiin jäävissä palveluissa kulukasvua, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa

Toiminnan ja investointien rahavirta lievästi plussalla

Toiminnan ja investointien rahavirta on rahoituslaskelman välitulospäättösarvio, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Vuoden 2023 tulos selittyy sote- uudistuksen poikkeuserillä

Poikkeuserät vuonna 2023:

Kuntatalouden tulos
vuonna 2023

1,8
mrd. €

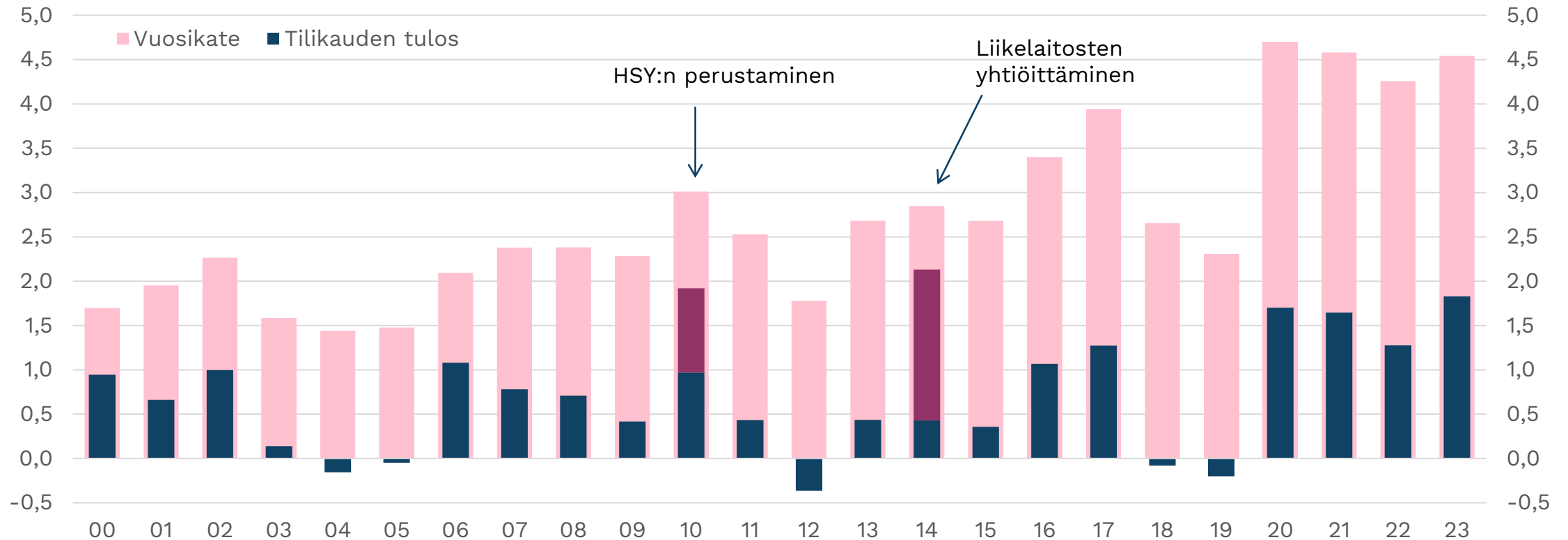
1,4
mrd. €

Verohännät

0,5
mrd. €

Takaisinperittävä
valtionosuus

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate sekä tilikauden tulos

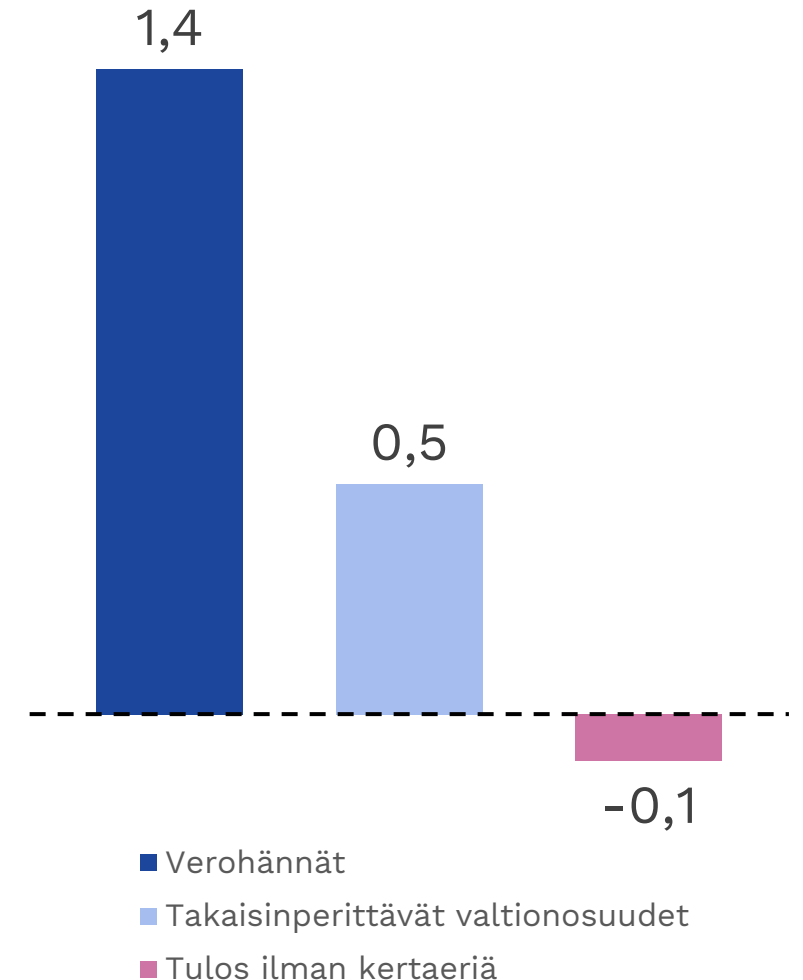

Tilikauden tulos sisältää vuonna 2010 HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuloja noin 0,95 mrd. euroa ja vuonna 2014 liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuloja arviolta 1,7 mrd. euroa.

Lähde: Tilastokeskus 2000-2020, vuodesta 2021 lähtien Valtiokonttorin keräämät tilinpäätösarviot, Manner-Suomen kunnat ja kuntayhtymät.

Ilman kertaeriä tulos olisi jäänyt alijäämäiseksi

- Vuosikate kasvoi edellisvuodesta ja kattoi edelleen poistot
- Tulos, 1,8 mrd. euroa, koostui täysin kertaeristä
  - Verohännät paransivat tulosta 1,4 miljardilla
  - Sote-uudistuksen vuoksi takaisinperittävät valtionosuudet 0,5 miljardilla
  - Omaisuuden myyntitulot laskivat viime vuodesta
- Kertaeristä putsattu tulos -0,1 miljardia euroa
  - Ilman kertaeriä kuntatalous vakavasti alijäämäinen

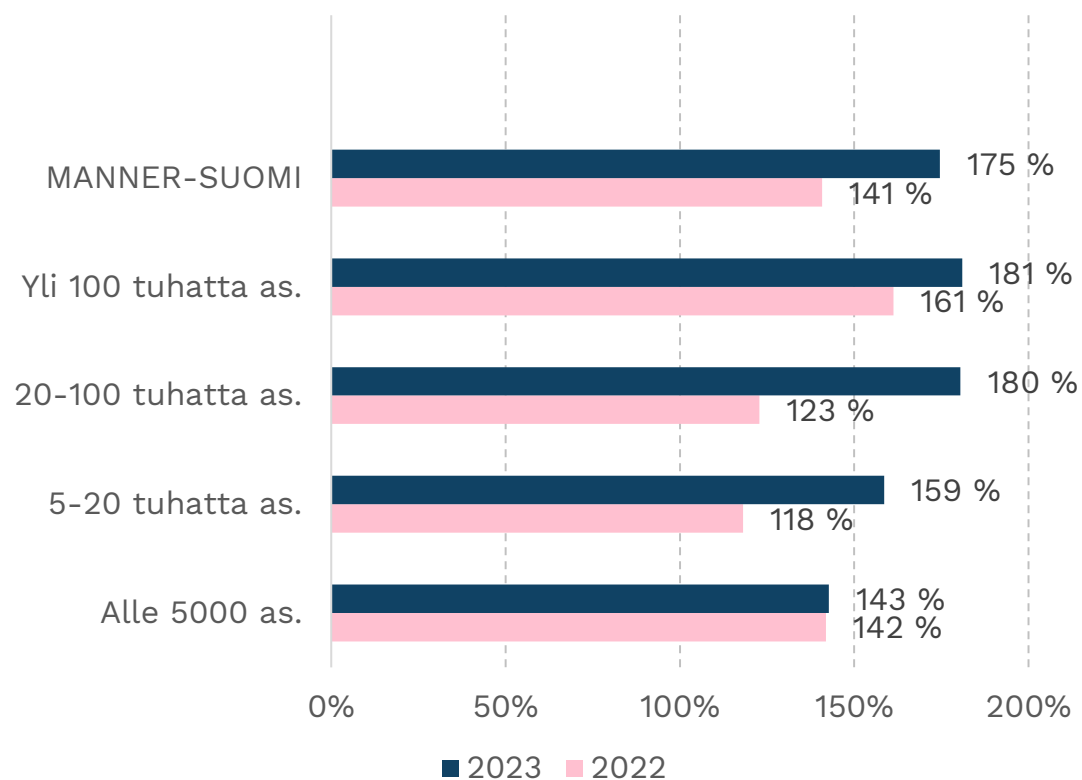

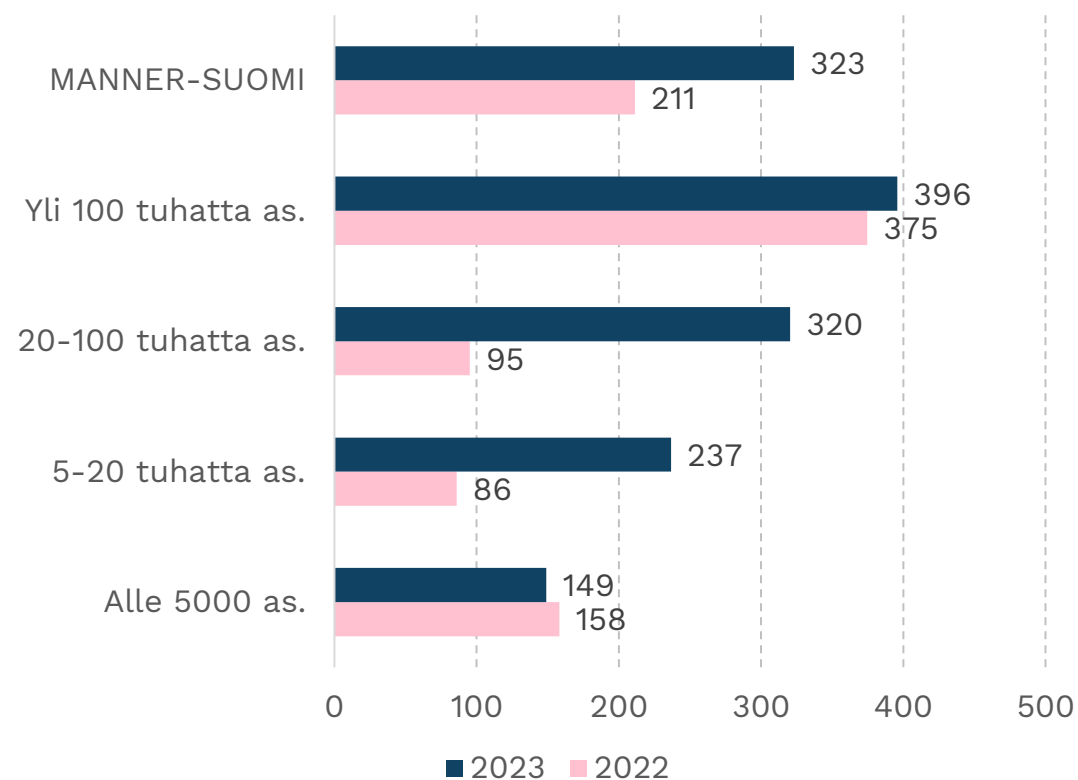
Tulos painottuu isoihin kaupunkeihin

Manner-Suomen kunnat

Vuosikate poistoista (%)

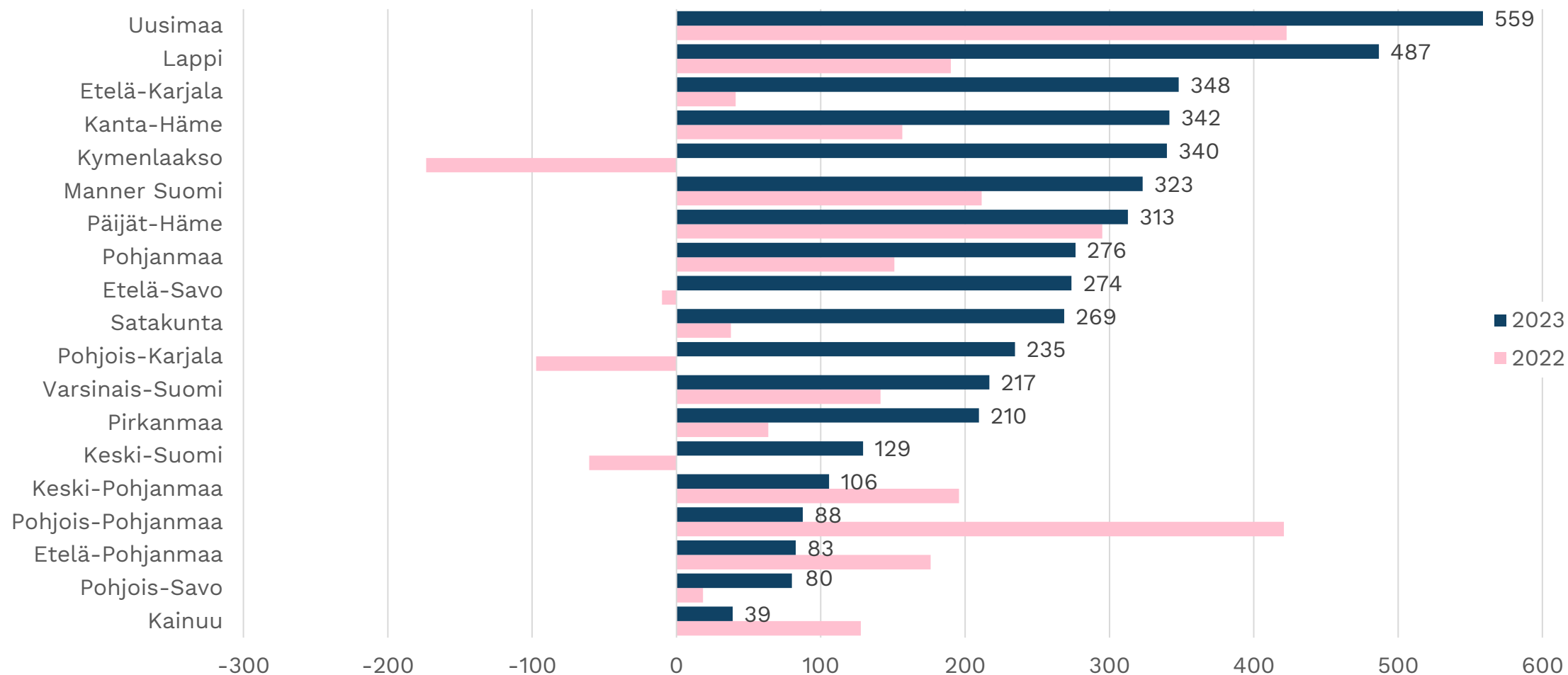
Tilikauden tulos (€/as)

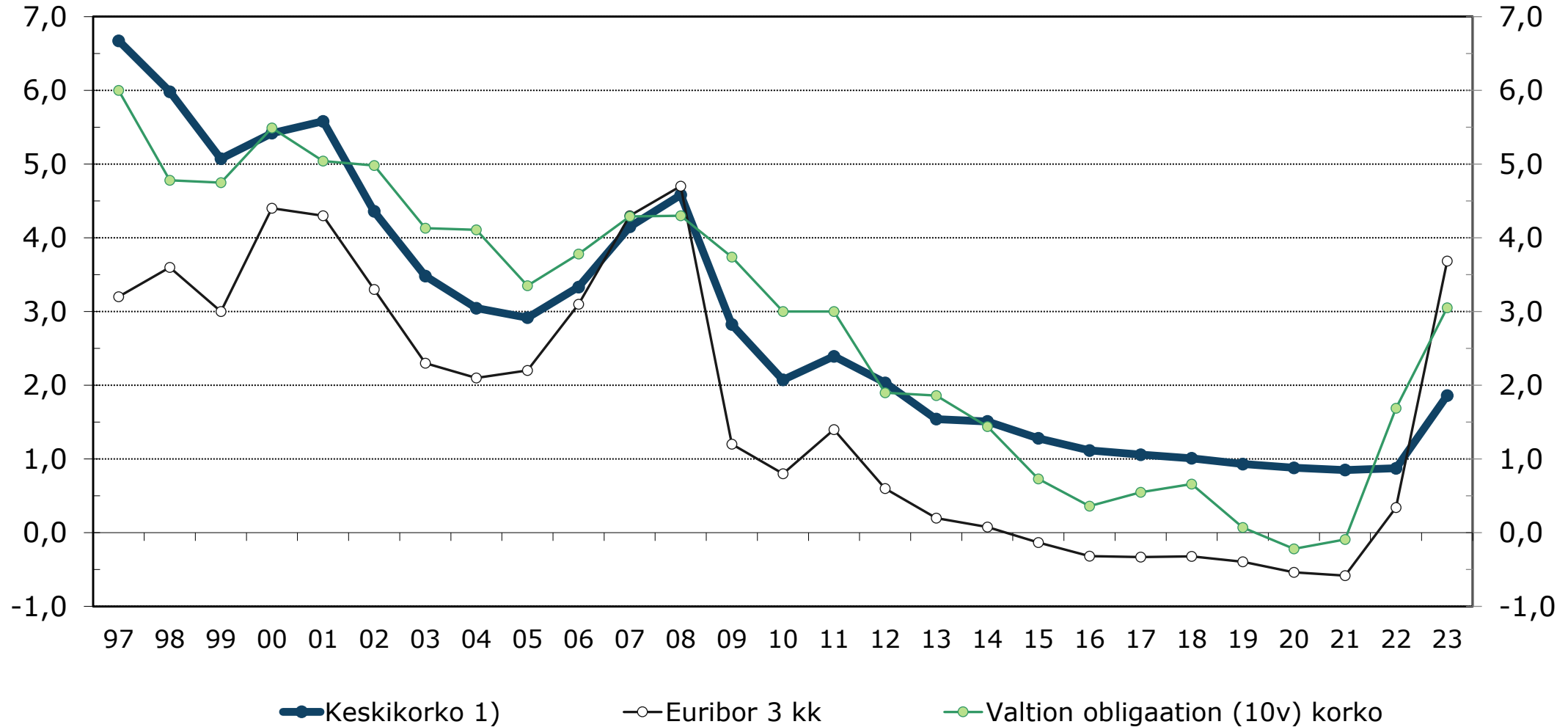
Uusimaa ja Lappi maakuntien kärjessä 2023

Manner-Suomen kunnat

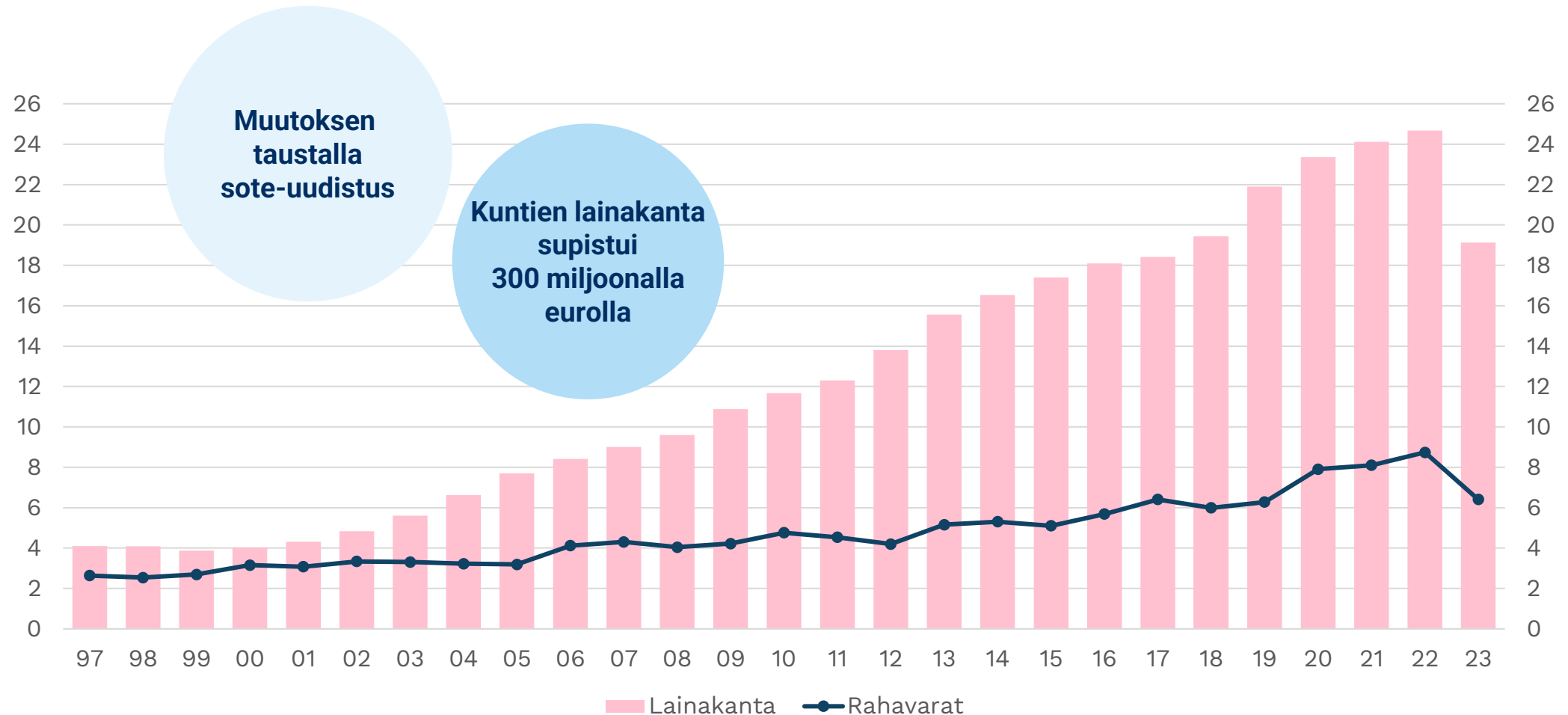
Tilikauden tulos (€/as)

Kuntien korkokulut kehittyivät markkinakorkoa suotuisammin

Vuonna 2023 kuntien ja kuntayhtymien lainakanta laski yli 5 miljardia euroa

Lisämateriaalia tilinpäätöksistä

6.2.2024 Mikko Mehtonen, Aaro Hottinen

Tietoja Manner-Suomen kuntien taloudesta

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 tpa
Vuosikate:													
Mrd. euroa	2,05	1,34	2,06	2,20	1,89	2,70	3,27	2,07	1,75	4,07	3,76	3,45	4,21
Asukasta kohti, €	382	248	380	403	347	492	596	376	318	740	681	623	762
Vuosikate %:a poistoista	118	71	100	106	91	127	149	94	76	170	157	141	168
Vuosikate %:a investoinneista ¹⁾	73	46	64	61	63	89	112	64	53	119	113	102	112
Tilikauden tulos, mrd. € ²⁾	0,42	-0,31	0,37	2,03	0,14	0,89	1,19	-0,11	-0,16	1,76	1,49	1,17	1,83
Toim. ja invest. rahavirta, mrd. € ²⁾	-0,93	-1,68	-0,89	-0,09	-0,89	-0,07	0,47	-1,04	-1,43	0,38	0,27	0,64	0,20
Lainakanta:													
Mrd. euroa	10,95	12,21	13,79	14,68	15,50	16,09	16,17	16,73	18,40	19,01	19,10	18,76	18,39
Vuosimuutos, %	4,7	11,6	12,9	6,5	5,6	3,8	0,5	3,5	10,0	3,0	0,4	-2,3	-1,6
Asukasta kohti, €	2 038	2 262	2 542	2 697	2 841	2 939	2 949	3 048	3 349	3 458	3 465	3 371	3 320
Kuntien lkm (ko. vuoden kuntajaolla):													
Kuntien lukumäärä yhteensä	320	320	304	304	301	297	295	295	295	294	293	293	293
Vuosikate negatiivinen	34	80	28	10	13	14	4	43	65	2	9	16	13
Tilikauden tulos negatiivinen ³⁾	141	227	137	104	107	94	51	200	223	27	61	93	49

1) %:a **poistonalaisten investointien** omahankintamenoista = Investointimenot – Maa- ja vesialueiden hankinta – Osakkeiden ja osuuksien hankinta – Rahoitusosuudet investointeihin.

2) Vuosi 2010 sisältää HSY:n perustamisesta johtuvia satunnaisia tuloja noin 0,95 mrd. €. Vuosi 2014 sisältää liikelaitosten yhtiöittämisistä johtuvia satunnaisia tuloja noin 1,7 mrd. €

3) Mukana 13 impuutoitua kuntaa.

Kolmasosa tuloksesta syntyi Helsingissä ja Espoossa

Kunta	Tilikauden tulos (m€)
Helsinki	437
Espoo	258
Tampere	56
Vantaa	51
Lahti	41
Lappeenranta	37
Kotka	31
Rovaniemi	31
Turku	30
Hämeenlinna	28

Kunta	Tilikauden tulos (m€)
Seinäjoki	-12
Sotkamo	-6
Siikajoki	-5
Pudasjärvi	-4
Pyhäjärvi	-3
Virolahti	-2
Merikarvia	-1
Polvijärvi	-1
Juva	-1
Alavus	-1

Yksittäisten kuntien tulokset voivat vielä muuttua ennakkotiedoista.

Suurimmat ja pienimmät tilikauden tulokset vuonna 2023 Manner-Suomen kunnissa, €/asukas

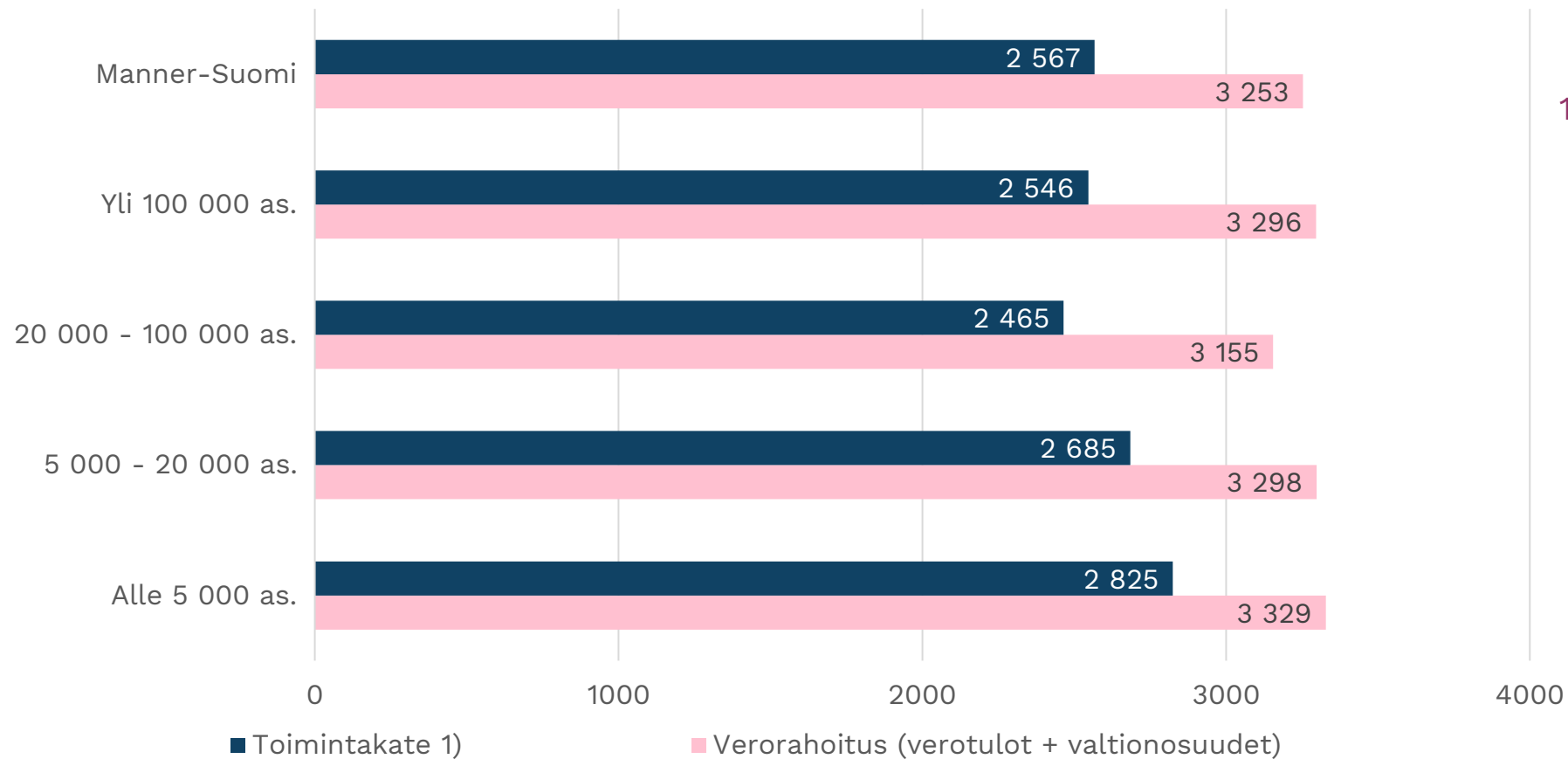
Kunta	Tilikauden tulos (€/asukas)
Kittilä	1 732
Koski Tl	1 448
Toivakka	1 356
Närpiö	1 244
Kemijärvi	1 072
Pyhäjoki	968
Teuva	919
Sodankylä	896
Vihti	874
Espoo	844

Kunta	Tilikauden tulos (€/asukas)
Siikajoki	-994
Lestijärvi	-928
Kaskinen	-759
Virolahti	-636
Sotkamo	-610
Pudasjärvi	-580
Pyhäjärvi	-561
Tuusniemi	-500
Merijärvi	-491
Merikarvia	-470

Yksittäisten kuntien tulokset voivat vielä muuttua ennakkotiedoista.

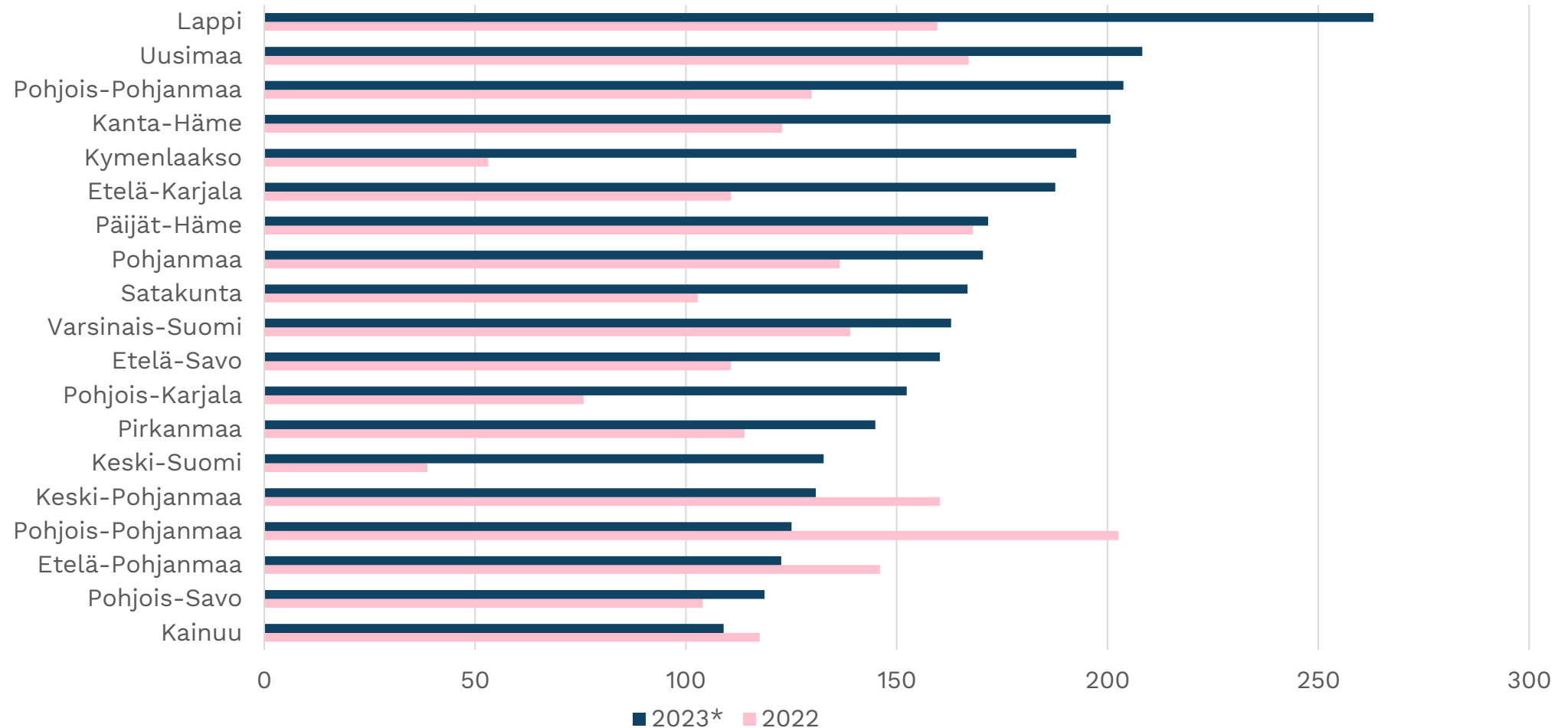

Toimintakate ja verorahoitus Manner-Suomen kunnissa kuntakoon mukaan, €/as vuonna 2023

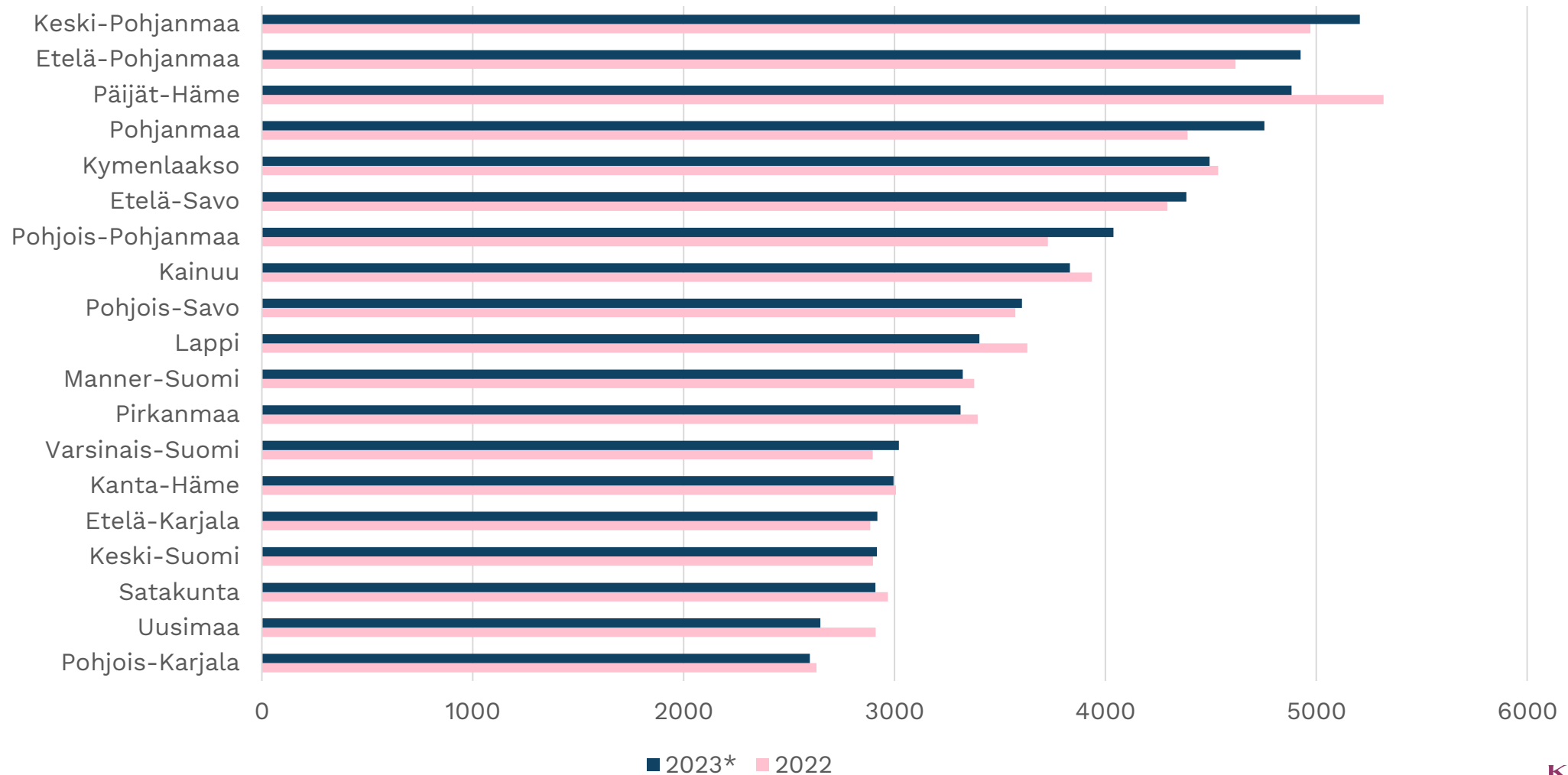

1) Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, mikä jää katettavaksi verorahoituksella

Kuntien vuosikate %:a poistoista maakunnittain vuosina 2022 ja 2023*

Kuntien lainakanta maakunnittain vuoden 2022 ja 2023 lopussa, €/asukas

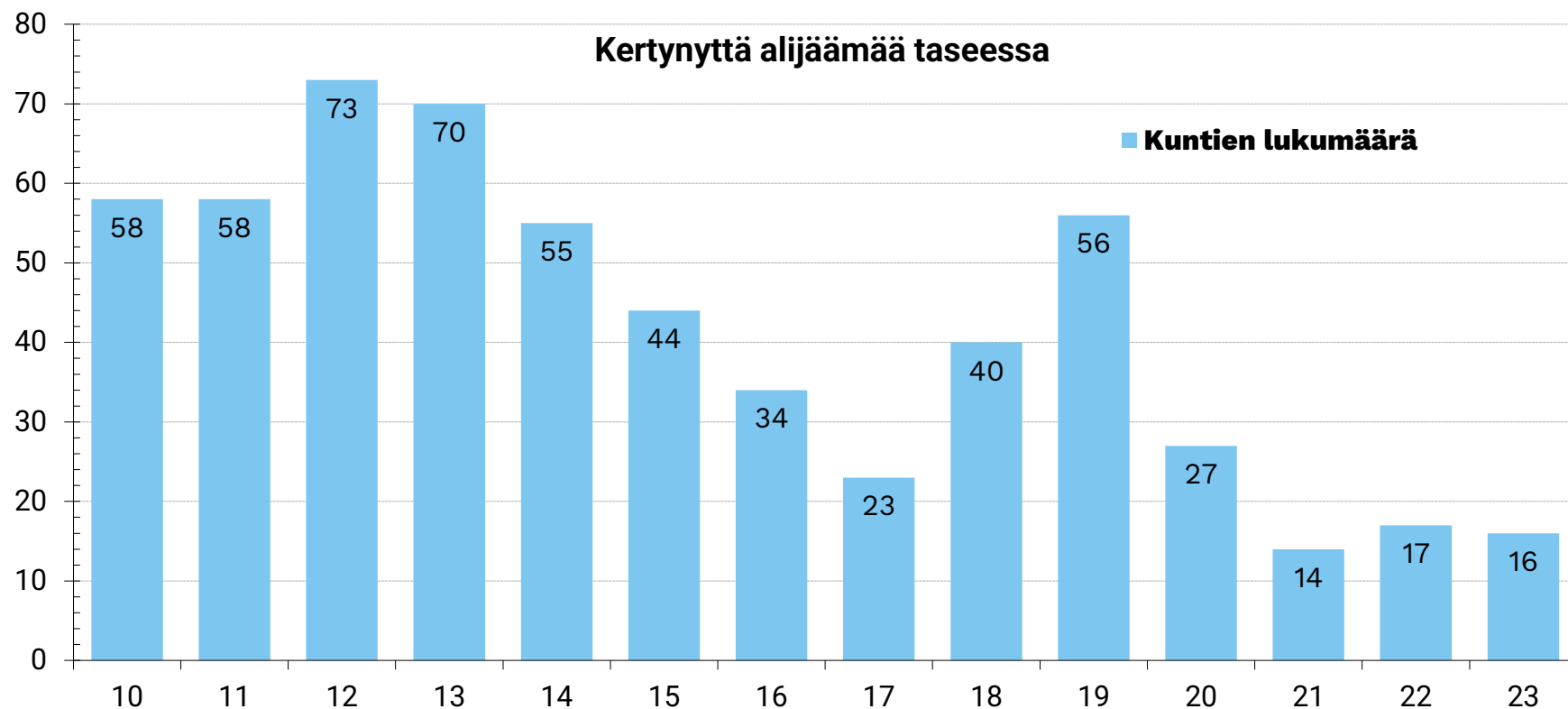
Kuntien korkoriski ja suojaukset

- Kuntien korkokulut kaksinkertaistuivat edellisvuodesta. Myös korkotulot lisääntyivät.
  - Kuntien lainakannan keskimääräinen korkokustannus kehittyi kuitenkin markkinakorkojen nousua maltillisemmin
  - Korkokulut noin +170 miljoonaa euroa ja korkotulot +90 miljoonaa euroa.
- Korkokulujen kasvua suojasivat kiinteäkorkoiset lainat sekä rahoitusmarkkinainstrumentit
  - Pääasiallinen suojaava keino lainojen kiinteäkorkoisuus
  - Noin 50 kunnalla korkojohdannaisia: korkojohdannaiset pienensivät korkokuluja noin 40 miljoonalla
- Korkokulujen voidaan olettaa kasvavan lähivuosina vaikka markkinakorot ovat laskeneet huipustaan
  - Korkotason ei odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle
  - Kiinteä korkoisten lainojen korot tulevat tarkistettaviksi 5-10 vuoden välein

Taseen kertynyt alijäämä

Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien (110.3 §). Määräaika sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2015 tilinpäätökseen kertyneeseen alijäämään, jolloin alijäämän tulee olla katettuna vuoden 2020 tilinpäätöksessä (148.1 §). Siirtymäkaudella erityisen alijäämäisillä kunnilla on kaksi vuotta enemmän aikaa kattaa alijäämä.

Isoimmat kertyneet alijäämät vuoden tilinpäätöksessä (€/as)	2023
Kyyjärvi	-2 457
Pertunmaa	-1 803
Haapajärvi	-807
Kemi	-659
Lestijärvi	-562
Mikkeli	-411
Multia	-339
Luumäki	-195
Lemi	-177
Pudasjärvi	-144
Paltamo	-101
Urpala	-95

Vuonna 2023 kuntien ja kuntayhtymien toimintakate pieneni 59 % (-20 miljardia €)

- Toimintakulut laskivat 52 prosenttia vuonna 2023 (-22,5 miljardia euroa)
  - Sote-uudistus poisti kunnilta sote ja pela –kustannukset
  - Kuntapalveluiden laskennallinen palvelutarve -0,6 %-yksikköä.
  - Vuoden 2023 sopimuskorotukset +4,85 % (noin + 890 milj. euroa)
  - Kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut -0,30 %-yksikköä (-55 milj. euroa)
  - Sanna Marinin hallituksen tehtävien laajennukset +15 milj. euroa.
  - Kuntien työmarkkinatuen kustannukset +3,8 prosenttia (+17 milj. euroa), perustoimeentulotuen kustannukset +3,7 % (24,5 milj. euroa)
  - Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden palvelujen järjestäminen lisäsi kuntien kustannuksia mm. varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.
- Toimintatuotot laskivat 28 % (noin -2,8 miljardia euroa)
  - Sote-uudistus poisti kunnilta sote-perusteiset asiakasmaksut, myyntituotot sekä muut toimintatuotot
  - Kunnat saivat Ukrainasta tulleiden pakolaisten palvelujen järjestämiseen valtionavustusta muun muassa varhaiskasvatuksessa (14 milj. euroa), perusopetuksen valmistavassa opetuksessa (varaus 120 milj. euroa) ja kielikoulutuksessa.
  - Valtionavustusta eri kehityshankkeisiin maksettiin myös muun muassa TEM:n, YM:n ja LVM:n hallinnonaloilla.
  - Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen 1.8.2023: -29 milj. euroa (vuositaso -70 milj. euroa)

Vuonna 2023 verot yhteensä laskivat 46 % eli noin 12,3 miljardia euroa

- Kunnallisverotulot laskivat 53 % (noin -11 400 miljoonaa euroa)
  - Sote-uudistus: kaikkien Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja laskettiin 12,64 prosenttiyksiköllä vuonna 2023. Veroprosentin leikkaus pienensi kunnallisveron tuottoa noin 13 200 milj. euroa.
  - Työllisyys kasvoi 8 000 hengellä ja palkkasumma kasvoi + 6 % vuodesta 2022.
  - Veroperustemuutokset, netto noin -29,5 milj. euroa. Arvio sisältää mm. kotitalousvähennyksen yhteydessä myönnettävän määräaikaisen sähkövähennyksen vaikutuksen.
  - Sote-uudistusta edeltäviltä vuosilta tilittyi vuodelle 2023 kunnallisveroa arviolta 1,2 miljardia euroa
- Kuntien yhteisöverotulot laskivat 32 % (noin -990 milj. €)
  - Sote-uudistus: kuntien yhteisöveron tuotosta siirrettiin valtiolle kolmannes: -900 milj. euroa
  - Bruttokansantuotteen volyymin arvioidaan pienentyneen 0,5 prosenttia vuonna 2023.
  - Yhteisöveroa lisäsi varhaiskasvatusmaksujen alennuksen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensointi kuntien yhteisöveron jako-osuutta kasvattamalla. Vaikutus noin +90 miljoonaa euroa vuonna 2023.
  - Sote-uudistusta edeltäviltä vuosilta tilittyi kunnille yhteisöveroa arviolta 220 miljoonaa euroa.
- Kiinteistöverot kasvoivat 4,4 % (noin 90 milj. €)
  - Rakennuskustannusindeksi +9,4 prosenttia, kiinteistöjen verotusarvot yhteensä +8,4 %
  - Kiinteistöveroprosenttien muutosten vaikutus verotuloon oli vuonna 2023 hyvin pieni.

Valtionosuudet laskivat 66 % vuonna 2023 eli noin 7,1 miljardia euroa 2023

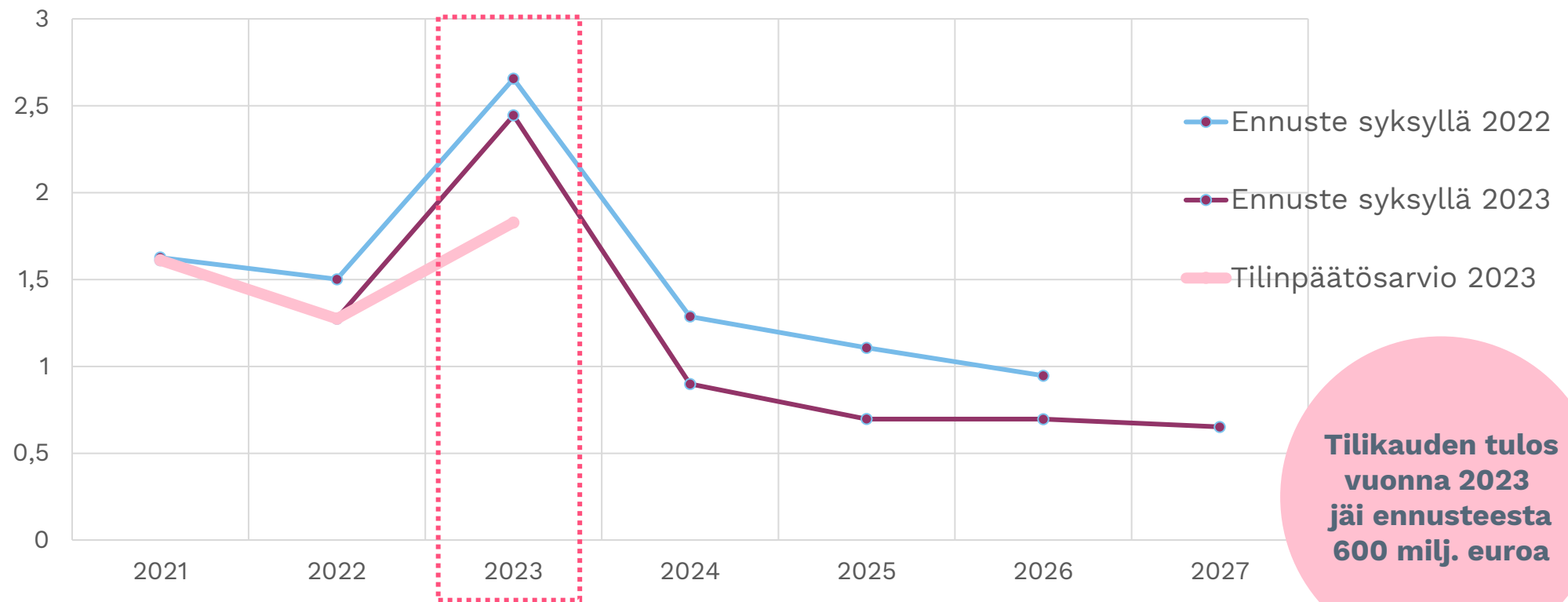
- Sote-uudistus: Kuntien sote-perusteiset valtionosuudet -5 340 milj. euroa
- Kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta pienensi valtionosuutta -345 milj. euroa, muut vähennykset -160 milj. euroa
- Peruspalvelujen valtionosuuden indeksitarkistus +89 milj. euroa (+3,8 %)
- Leikkaus kuntien valtionosuuksiin -43 milj. euroa, josta pysyvä leikkaus 33 milj. euroa
- OKM:n valtionosuuksien indeksitarkistus kunnissa +29 milj. euroa (+3,8 %), ammatillisen koulutuksen rahoituksen indeksikorotus +25 milj. euroa (+3,7 %)
- Kunnille korvattavat laajenevat tehtävät kasvattivat valtionosuutta +15 miljoonaa euroa (mm. varhaiskasvatuksen tuki, sitouttava kouluysteistyö)
- Verotulomenetyksen kompensatio +29,5 milj. eurolla
- Ennakollinen sote-siirtolaskelma sisälsi valtionosuutta liikaa 500 miljoonaa euroa, joka vähennetään pois tulevana vuosina

**Kaivosvero ei kerrytä vero-
tuottoa vielä vuonna 2023**

Tilikauden tulos vuonna 2023 jäi jonkin verran odotuksista

Tilikauden tulos vuonna 2023 jäi ennusteesta 600 milj. euroa

Ulkoiset toimintakulut puolittuivat sote-uudistuksen seurauksena

Toimintakulujen muutos vuonna 2023

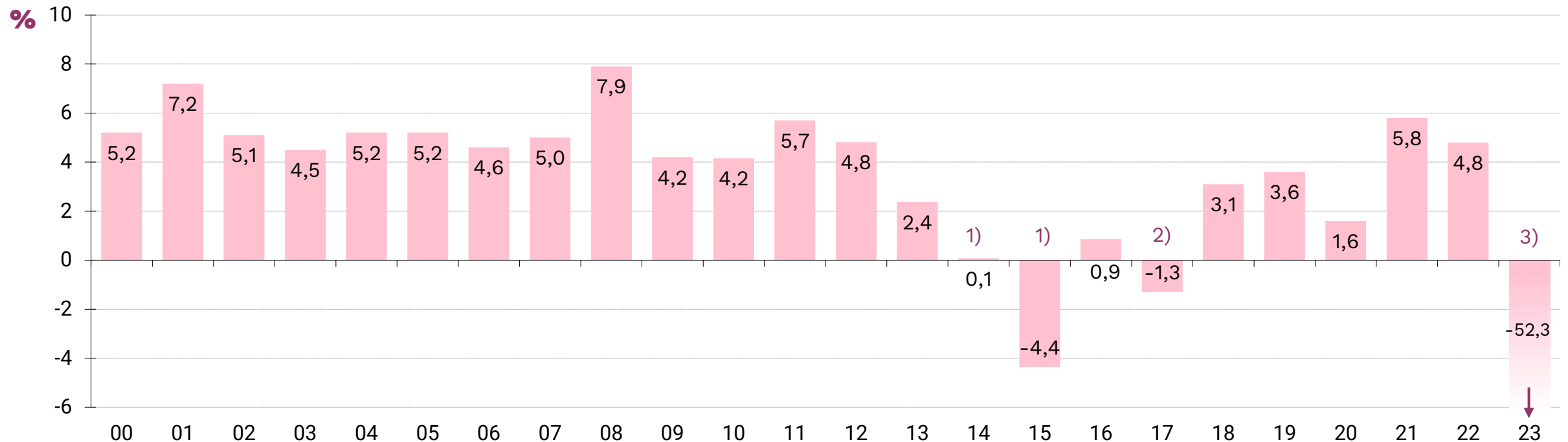
Palkat ja palkkiot: -52 %

Henkilösivukulut: -53 %

Palvelujen ostot: -56 %

Aineet ja tarvikkeet: -57 %

Energiakulut: -3 %

1. Vuosina 2014-2015 toimintamenojen kasvua hidastaa kunnallisten ammattikorkeakoulujen sekä liikelaitosten yhtiöittäminen. Lisäksi vuonna 2015 menojen tasoon vaikuttaa tilastouudistus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi ollut vuosina 2014 ja 2015 noin 1 %.
2. Vuonna 2017 toimintamenoissa näkyy perustoimeentulotuen maksatuksen ja laskutuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi noin 1 %.
3. Sote-uudistuksen tehtäväsiirto pienensi kuntien ja kuntayhtymien kuluja merkittävästi.

Historiallinen poikkeusvuosi

**Sote-uudistus
1.1.2023
näkyä
tilinpäätös-
arviotiedoissa**

